

NATO – SÕJALIS-POLIITILINE ORGANISATSIOON, KA EESTI JAOKS¹

Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonile (NATO) pani 1949. aastal aluse Põhja-Atlandi leping, mida tuntakse ka Washingtoni lepingu nime all. **2019. aasta aprillis täitis** NATO asutamisest 70 aastat. Asutajaliikmed on 12: Ameerika Ühendriigid, Belgia, Holland, Island, Itaalia, Kanada, Luksemburg, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Taani, Suurbritannia.

1952. aastal liitusid organisatsiooniga Kreeka ja Türgi, 1955. aastal Saksamaa Liitvabariik, 1982. aastal Hispaania ning 1999. aastal Poola, Tšehhi Vabariik ja Ungari. NATO seni viimane laienemine toimus 2004. aastal, mil organisatsiooni liikmeteks said Bulgaaria, Eesti, Leedu, Läti, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia, kes 29. märtsil 2004 deponeerisid NATOga liitumisdokumendid USA rahandusministeeriumis.

NATO on sõjalis-poliitiline riikide ühendus, kuhu 2019. aasta kevadel kuulus 29 riiki. Eesti on NATO liige 29. märtsist 2004. Aktiivne liikmelisus NATO-s on Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika pikaajaline strateegiline prioriteet, võimaldades tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös ning kõige otstarbekamalt ja tõhusamalt tagada Eesti riigi kaitset.

Tänu liikmelisusele NATO-s ja Euroopa Liidus (EL) on Eesti julgeolek paremini kindlustatud kui kunagi varem. NATO ja EL aitavad tagada Eesti rahvusvahelise seisundi stabiilsuse ja integreerituse demokraatlikusse väärtusruumi. NATO liikmelisus kindlustab Eestile usutava sõjalise heidutuse ja kollektiivkaitse. Eesti rõhuasetus sarnaselt teiste NATO liitlastega on mobiilsete ja jätkusuutlike relvajõudude arengul ning osaluse suurendamisel rahvusvahelistes rahuoperatsioonides.

NATO julgeolekupoliitika põhialuseid täiendati ning uuendati 2010. aastal, kui Lissaboni tippkohtumisel võeti riigipeade poolt vastu uus NATO liikmesriikide kaitse ja julgeoleku strateegiline kontseptsioon. Dokumendis antakse hinnang üldisele julgeolekukeskkonnale, käsitledes nii konventsionaalseid kui ka uuemaid ohte (ballistilised raketid, küberjulgeolek, globaalsete hüvede ja ressursside kättesaadavus ning energiajulgeolek). Samuti sätestatakse NATO strateegilised eesmärgid ning nende täitmiseks vajalikud vahendid järgnevas 10 aastaks. Kontseptsiooniga sõnastatakse kolm põhiülesannet (aitavad tagada liitlaste julgeolekut):

- kollektiivkaitse;
- kriisiohjamine ja
- koostööine julgeolek.

Rahvusvaheline julgeolekukeskkond on viimastel aastatel oluliselt muutunud. Sellest tulenevalt on julgeoleku mõiste laienenud ja julgeolekuküsimused esile kerkinud

¹ Peatoimetaja märkus: ülevaade on koostatud ajakirja toimkonna poolt aprillis 2019 NATOt käsitlevate erinevate Interneti allikate (Google's märksõna „NATO“) alusel (tekste on kohati lihtsustatud, kohendatud ja korrigeeritud).

mitmetes uutes valdkondades, nagu terrorism, energia- ning küberjulgeolek jms. Seega muutuvad julgeoleku tagamise ülesanded nii NATO kui ka Eesti jaoks.

Rahvusvaheline julgeolekuolukord on alates konflikti puhkemisest Ukrainas 2014. aastal märgatavalt muutunud, mistõttu otsustasid NATO liitlased 8.-9. juulil 2016. Varsavis toimunud tippkohtumisel suurendada oma kohalolekut Läänemere regioonis. Piirkonna julgeoleku kindlustamiseks ning heidutuse ja kollektiivkaitse tugevdamiseks otsustati Eestisse, Läti, Leetu ja Poolasse paigutada NATO lahingugrupid.

Tegemist on NATO liitlasriikide poolt moodustatud pataljoniidega, kus lahingugrupi eest vastutav raamriik (**framework nation**) ja teised panustajariigid (**contributing nation**) aitavad tugevdada ühtaegu nii heidutust kui ka riigi iseseisvat kaitsevõimet. Eesti lahingugrupi raamriik on Ühendkuningriik ning panustajariigid on Prantsusmaa ja Taani. Läti lahingugrupi raamriik on Kanada, Leedul Saksamaa LV ja Poolal USA.

Varsavi tippkohtumisel otsustasid liitlased arendada ka kohaldatud kohalolekut Kagu-Euroopas. Liitlaste kohaldatud kohalolek hõlmab aktiivsemat mitmerahvuselist õppustel osalemist Rumeenias asuva kagudiviisi peakorterite raamistikus.

NATO arendab ka meetmeid, et suurendada kohalolekut Musta mere piirkonnas. 2016. aasta oktoobris toimunud NATO kaitseministrite kohtumisel lepiti kokku meetmed NATO kohalolekuks regioonis ning mitmed liitlased olid valmis panustama vägede ja muude võimekustega maal, merel ja õhus.

2017. aasta veebruaris toimunud kaitseministrite kohtumisel lepiti kokku NATO mereväe suurenenud kohalolek Mustal merel, mis hõlmab koolitusi, õppusi ja olukorrateadlikkuse suurendamist. Samuti sätestati NATO alaliste mereväeüksuste koordineerimisfunktsioonid teiste liitlasvägedega Musta mere piirkonnas tegutsemiseks.

Miks Eesti kuulub NATO-sse?

NATO eesmärgiks on demokraatia ühine kaitse. Eestile on NATO peamine välise julgeoleku tagatis. Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on säilitada Eesti iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ning rahva turvalisus. Sellest lähtuvalt on Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika juhtpõhimõtteks olla ise aktiivne julgeoleku tagaja ja osaleda erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide (NATO, ÜRO, OSCE, Euroopa Liit) juhitud kriisihjamis- ning rahuoperatsioonides.

Eesti liitumine NATO ja EL-iga kindlustas oluliselt Eesti julgeolekut, samal ajal lülitas Eesti end nende organisatsioonide koordineeritud julgeoleku- ja kaitsekoostöösse eesmärgiga aidata kaasa laiemale rahvusvahelise rahu ja stabiilsuse loomisele. Liikmelisus kollektiivse kaitse organisatsioonis NATO-s kindlustab sõjalise julgeoleku, võimaldab tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös ning kõige otstarbekamalt tagada Eesti riigi kaitse. Aktiivne liikmelisus NATO-s jääb alatiseks Eesti peamiseks julgeoleku- ja kaitsepoliitika prioriteediks.

Eesti osalus NATO missioonidel

Eesti on aktiivselt osalenud rahvusvahelistel operatsioonidel. NATO edu rahvusvahelistel operatsioonidel on Eesti jaoks väga oluline, sest see mõjutab meie liitlaste kui ka mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide julgeolekut maailmas. Kokku on alates 1995. aastast rahvusvahelistel operatsioonidel osalenud ligikaudu 2500 Eesti kaitseväelast.

Eesti NATO-liikmelisus on oluline ka selleks, et tagada Eesti Vabariigi majandusliku tegevuse turvalisus ja majanduspoliitika tulemuslikkus.

Ajakirja Toimkond